

Ulmer Schachtel/ulmi dereglye Baján, a Duna utcában

Baján a Magyarországi Németek Általános Művelődési Központja tiszteletre intő főépülete előtt egy különleges hajó formájú emlékmű, egy úgynevezett „Ulmer Schachtel” áll. 2016-ban a Bajai Német Önkormányzat, a Bácskai Németekért Közalapítvány és a Bácska Német Kulturális Egyesület a Magyarországi Németek Általános Művelődési Központjával egyeztetve elhatározta, hogy eredeti nagyságban egy ulmi dereglyét építtet. A különleges projekt megvalósítása a tervezéstől az anyagi források megteremtésén keresztül a kivitelezésig három évet vett igénybe. A tervrajzok elkészítése az Ulmból beszerzett dokumentumok és segédletek alapján történt.

A hajó hármast szolgált. Egyrészt emléket állít a magyarországi németeknek, akik túlnyomó részt a XVIII. században ilyen hajókon vándoroltak dél- és középnémet területekről Magyarországra. Szaktudásukkal és szorgalmukkal jelentősen hozzájárultak az ország török idők utáni újjáépítéséhez. Az emlékmű az elkövetkező nemzedékeket emlékezteti származásukra, egyben szűkebb hazájuk, a Bácska iránti elkötelezettségüket is hirdeti. Az Országos Német Önkormányzat egyik határozatában a hajót nemrég a XVIII. századi betelepülés országos emlékművévé nyilvánította.

Az ulmi dereglye másrészt Baja és Bács-Kiskun megye idegenforgalmi látványosságaként szolgál. E térségben még ma is sok magyarországi német él, de számos külföldi vendég is megfordul. Mivel ez az Ulmer Schachtel az egyedüli eredeti nagyságban megépült ilyen hajó Magyarországon, remélhetőleg sok látogatót vonz majd Bajára.

A legfontosabb célkitűzés viszont az, hogy ez a hajó egy különleges tanítási helyként, egy úgynevezett tanösvény részeként, sajátos formájában működjön. Történelem- és népismeretórán segítse a tanulókat a magyarországi németek történelmének

s kultúrájának jobb megismerésében. A hajó fedélzetén lévő faépületben diák- és turistacsoportokat, de egyéni látogatókat is lehet fogadni azzal a céllal, hogy közös projekteket és kiállításokat lehessen megvalósítani.

Mi is az az Ulmer Schachtel?

Az Ulmer Schachtel/ulmi dereglye egy lapos folyami hajó, amely a dunamenti svábok XVIII. századi kivándorlásának jelképévé vált. Nevét egy korabeli stuttgarti képviselőnek köszönheti, aki az Ulmban gyártott dunai hajókat egyszerű felépítésük miatt doboznak (Schachtel) nevezte. Ulmban egyébként „Ordenare”-nak hívták, ami arra utal, hogy ezek a hajók 1712 óta „ordinari” azaz menetrendszerűen közlekedtek Ulm és Bécs között.

Szerkezetük nagyon praktikus volt, mivel a hajót csak egy irányba, a folyón lefelé használták. Amikor megérkezett a célállomásra, szétszedték és a fát továbbhasznosításra eladták. Lapos padlózatával közvetlenül a partig lehetett vele haladni. Jellemző továbbá a hajótörzsön látható ferde fekete-fehér csíkozás, amely azonban Dr. Henning *Petershagen* szerint nem Ulm város szimbóluma, hanem a világos fenyőből készült hajó jobb láthatóságát szolgálta.

Építési módjára jellemző még az úgynevezett „Schopperfuge”, melynek segítségével a hajót a beáramló víztől védték, illetve szigetelték. A hajópadlón és a hajófalon a deszkák közötti réseket ugyanis hosszúszerű mohával tömték ki. Ennek a tevékenységnek – amit „schoppen”-nek neveznek, – köszönhetik egyébként az ulmi hajóépítők a nevüket, ugyanis „Schopper”-nek hívják őket.

A hajók nagysága és alakja az idők folyamán állandóan változott. Elérték a 15-30 méteres hosszúságot és a 2-5 méteres szélességet is. A hajófal kb. egy méteres volt. Középen állt egy fakunyó, amelyben a telepesek rossz idő esetén menedéket találhattak. A hajót két-két rúddal, illetve evezővel irányították, melyek a hajóorrban és a hajófarban voltak elhelyezve.

A megvalósítás helyszíne

A hajó a Magyarországi Németek Általános Művelődési Központja területén, a főépület előtt került elhelyezésre. Így a kerítésen belül védve van illetéktelen behatólókcal és rongálókkal szemben is. Az MNÁMK tanulói és tanárai könnyen használhatják majd oktatási céljaik megvalósítására. A tanhajót az MNÁMK közművelődési intézete működteti majd. Bejelentkezés alapján természetesen minden

*Az építkezés fő támogatói
a következők voltak:*

Bajai Német Önkormányzat,
Bácskai Németekért

Közalapítvány,
Bácska Német Kulturális
Egyesület,

Bács-Kiskun Megyei Német
Önkormányzatok Szövetsége,

Bács-Kiskun Megyei Német
Önkormányzat,

Baja Város Önkormányzata.

**A bajai oktatási központ előterében
áll a dereglye, mely
a Hoffnung/Remény nevet kapta**

Manz Ingrid (BlickPunkt) felvételei

érdeklődő számára lehetőség nyílik az emlékmű megtekintésére. Az építmény, amely vörösfenyőből készült, egy 80 cm mély sávbeton alapon és az arra ráhelyezett akácfa talpfákon áll.

A szükséges anyagi források megteremtése érdekében a szervezők „Folyami kilométerjegy” címmel adománygyűjtő akciót indítottak, melynek eredményeképpen nagyon sok hazai és külföldi magánszemély, számos német nemzetiségi önkormányzat, vállalkozások és szervezetek is támogatták a projektet. A II. világháború után hazánkba elűzött sváboktól és leszármazottaiktól is érkeztek felajánlások Németországon túl az Egyesült Államokból, valamint Brazíliából is. A még a hiányzó összeget állami pályázati források igénybevételevel sikerült előteremteni.

A szervezők tovább folytatják a gyűjtést, mivel az építkezés második fázisában a fakunyhót össze-

csukható székekkel és asztalokkal rendezik majd be, hogy szükség esetén helyet tudjanak biztosítani kiállítási anyagoknak is. Minden adományozó nevét rögzítették és rögzítik az adományozók jegyzékében, amely a hajónapló része lesz és mindenki számára hozzáférhetővé válik.

A szervezők a projekt kiegészítése, illetve folytatásaként az Országos Német Önkormányzattal karöltve az említett tanösvény létrehozásán dolgoznak még, melynek mottója „A múltnak van jövője”. Nyolc állomásával a magyarországi németek közösségeit, illetve közösségalkotó erejét hivatott bemutatni.

A hajó és a hozzá kapcsolódó tanösvény ünnepélyes átadása 2019. október 18-án lesz Baján, melyre a szervezők minden érdeklődőt szeretettel várnak.

Manz Alfréd

Az Ulmer Schachtel Baján projekt vezetője

**Amennyiben esetleg
érdeklődnének támogatási
lehetőségek iránt:**

Számlatulajdonos:
Bácskai Németekért
Közalapítvány

Számlaszám:
OTP 11732033-20003067

Nemzetközi számlaszám:
IBAN HU80 1173 2033 2000
3067 0000 0000

SWIFT KOD(BIC):
OTP VHUHB

A közlemény rovatban kérem, adja meg nevét és lakhelyét, valamint írja be az „Ulmer Schachtel in Baja” megjegyzést.